

พระมหากษัตริย์คุณด้านการศึกษา ภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสในประเทศไทย

ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

รวบรวม เรียบเรียง โดย ทศพนธ์ นรทัศน์*, hs4hnl@msn.com

“ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกโศกเศร้าและเสียใจอย่างยิ่ง ในนามของรัฐบาลฝรั่งเศส และประชาชน
ฝรั่งเศส ขอแสดงความเสียใจแด่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วยความจริงใจ และขอเป็นกำลังใจให้
แก่พระบรมวงศานุวงศ์ รวมถึงประชาชนชาวไทยในช่วงโศกเศร้าอาดูรดังกล่าว
ประเทศฝรั่งเศสจะไม่ลืมบทบาทที่สำคัญยิ่งของพระองค์ ในการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรม
ฝรั่งเศสในประเทศไทย เช่นเดียวกับที่ได้ทรงอุทิศพระองค์เพื่อช่วยเหลือด้านการแพทย์ การศึกษา และ
ด้านวัฒนธรรมแก่ผู้ด้อยโอกาส พระองค์ทรงแสดงแบบอย่างให้เห็นถึงกำลังใจที่มุ่งมั่นและกล้าหาญ
ชั้นดีธรรม และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตลอดช่วงที่ทรงมีพระชนม์ชีพอยู่
ข้าพระพุทธเจ้าขอแสดงความเสียใจอีกครั้งหนึ่ง
ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯกระหม่อม”

นิโกลาส์ ชาร์โกซี ประธานาธิบดีของฝรั่งเศส - สาส์นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
แสดงความไว้อาลัยอย่างสุดซึ้งต่อการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

บทนำ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงอุทิศกำลัง
พระวรกายประกอบพระกรณียกิจนานัปการ ด้วยพระวิริยะอุตสาหะ ทรงเปี่ยมด้วยพระปรีชาทางด้าน
อักษรศาสตร์โดยสามารถรับสั่งได้อย่างคล่องถึง 4 ภาษา ประกอบด้วย ภาษาไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส

*นักวิชาการคอมพิวเตอร์ 4 สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เยอรมัน และที่พอรับสั่งได้ประปรายอีก 2 ภาษา คือ สเปน กับรัสเซีย¹ พระองค์ท่านทรงมีคุณูปการอย่างสูงแก่วงการการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสในประเทศไทย ทรงเป็นพระอาจารย์ผู้วางรากฐานการศึกษาภาษาฝรั่งเศสให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ทรงก่อตั้งสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย (Association thaïlandaise des professeurs de français) - www.atpf-th.org เมื่อ พ.ศ. 2520 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนและการศึกษาวิจัย เป็นศูนย์กลางการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิชาการของครูอาจารย์ อันส่งผลให้การเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทยเป็นที่รู้จักและยอมรับในสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสทั้งที่เป็นภาษาราชการและภาษาที่สอง

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเป็นพระธิดาพระองค์แรกใน สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ประสูติเมื่อวันอาทิตย์ที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2466 ณ สถานพยาบาล กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ พระนามในพระสูติบัตรเมื่อแรกประสูติ คือ “เมย์” (May) ตามเดือนที่ประสูติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงมีพระอนุชา 2 พระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร์ และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า หม่อมเจ้ากัลยาณิวัฒนา ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2470 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาเป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัลยาณิวัฒนา และในพ.ศ. 2478 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรงเฉลิมพระเกียรติเป็น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ครั้นเมื่อทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ ใน พ.ศ. 2538 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาพระอิสริยยศศักดิ์ เป็นเจ้าฟ้าต่างกรมฝ่ายในตามธรรมเนียมราชประเพณีเป็นพระองค์แรกในรัชกาลทรงพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์²

เริ่มรับสั่งภาษาฝรั่งเศส

ใน พ.ศ. 2469 สมเด็จพระบรมราชชนก เสด็จกลับประเทศไทย เพื่อทรงร่วมในพระราชพิธีถวายพระเพลิง พระบรมศพพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่างนั้น สมเด็จพระบรมราชชนนี ได้ทรงนำพระธิดาและพระโอรสพระองค์แรกไปประทับ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และทรงฝากให้อยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็กโซเลย์ (Champ Soleil) หลายเดือน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จึงทรงเริ่มรับสั่งภาษาฝรั่งเศส³

¹ แกมสัน รัตนพันธุ์. โกลีเมืองพระยุคบาท. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพฯ : ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549. หน้า 218.

² พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ. <http://newweb.bpct.org/content/view/180/33/> ค้นคืนเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2551.

³ พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ. อ้างแล้ว.

หลายท่านอาจไม่ทราบว่าภาษาฝรั่งเศส นั้นเป็นอย่างไร และมีความสำคัญมากน้อยเพียงไร ผู้เขียนจึงขอเสนอข้อมูลเกี่ยวกับภาษาฝรั่งเศสเป็นเบื้องต้นดังนี้

ภาษาฝรั่งเศส (ฝรั่งเศส: français, อังกฤษ French) เป็นหนึ่งในภาษากลุ่มโรมานซ์ที่สำคัญที่สุด เป็นรองเพียงภาษาสเปนและโปรตุเกส ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาที่มีคนนิยมเป็นอันดับที่ 18 ของโลก หรือ ลำดับที่ 3-7 หากนับการใช้ภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาที่สองด้วย โดยมีคนใช้ภาษาฝรั่งเศสประมาณ 350 ล้านคนทั่วโลกทั้งที่ใช้เป็นภาษาแม่และภาษาที่สอง ซึ่งมีประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาแม่ (French La Francophonie) และประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาที่สอง รวมทั้งสิ้นจำนวน 54 ประเทศ ในจำนวนนี้มีประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ จำนวน 31 ประเทศ ตัวอย่าง ประเทศหรือรัฐที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศสและดินแดนในครอบครอง เบลเยียม สวิตเซอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก คิวเบก(แคนาดา) ลูเซิร์น (สวิตเซอร์แลนด์) เม็กซิโก (สหรัฐอเมริกา) เม็กซิโก (สหรัฐอเมริกา) โมนาโก แอฟริกาตะวันตก สาธารณรัฐแอฟริกากลาง และเฮติ รวมทั้งกระจายตามประเทศต่างๆ ในภูมิภาคแอฟริกา ยุโรป อเมริกา และแปซิฟิก⁴

ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ และภาษาที่ใช้ปกครองในชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส รวมถึงองค์กรต่างๆ ด้วย (อาทิเช่น สหภาพยุโรป องค์กรสหประชาชาติ และสหภาพสากลไปรษณีย์) ในสมัยก่อนภาษาฝรั่งเศสถือเป็นภาษาสากลที่แพร่หลายที่สุด โดยมีสถานะ แยกเช่นภาษาอังกฤษในปัจจุบัน หนังสือเดินทางของไทยก็เคยใช้ภาษาฝรั่งเศสควบคู่กับภาษาไทย จนถึง พ.ศ. 2519 จึงได้เปลี่ยนเป็นใช้ภาษาอังกฤษ⁵

ส่วนสถานะภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทยนั้น ถึงแม้ว่าประเทศไทยไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์กร ประชาคมผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสโลก (Organisation Internationale de la Francophonie) แต่ภาษาฝรั่งเศสก็ มีภาพลักษณ์ที่ดีในประเทศไทย ความสนใจในภาษาฝรั่งเศสของพระราชวงศ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งใน การเผยแพร่ภาษาดังกล่าว เห็นได้จากการที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง นราธิวาสราชนครินทร์ ทรงดำรงตำแหน่งองค์นายกกิตติมศักดิ์สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย และเคยมีผู้เล่าว่าในครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประทับอยู่ ณ สวิตเซอร์แลนด์จะทรงใช้ภาษา ฝรั่งเศสระหว่างพี่น้อง แต่จะใช้ภาษาไทยกับสมเด็จพระย่าเสมอ ...สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม ราชกุมารี ก็ทรงโปรดภาษาฝรั่งเศสด้วยเช่นเดียวกัน

ในอดีตที่ผ่านมาภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาต่างประเทศภาษาที่สองในการเรียนการสอนในประเทศไทยอย่างแพร่หลาย ทั้งในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย แต่ปัจจุบันก็ได้รับความนิยม น้อยลง ประเทศฝรั่งเศสจึงได้ให้ทุนการศึกษา ทั้งในการฝึกอบรม ทุนงานในโครงการการเผยแพร่ภาษา ฝรั่งเศส อาทิเช่น การส่งเสริมการสอน การใช้ภาษาฝรั่งเศส และการให้ทุนฝึกอบรมครูสอนภาษาฝรั่งเศส การแปลหนังสือ เป็นต้น⁶

⁴ French language. http://en.wikipedia.org/wiki/French_language ค้นคืนเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2551.

⁵ อาจิน จุลศิริวงศ์ ในหนังสือสารานุกรมฯ อ้างถึงใน กัลยาณิวัฒนา,สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า. แม่เล่าให้ฟัง. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : ซิลค์เวอร์ม บุคส์, 2549. หน้า 36.

⁶ สาธารณรัฐฝรั่งเศส. <http://www.mfa.go.th/web/479.php?id=97> ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551.

TV5 เป็นรายการโทรทัศน์ที่เป็นช่องภาษาฝรั่งเศสช่องเดียวที่มีอยู่ในประเทศไทย สามารถรับชมผ่านดาวเทียม หรือทาง UBC นอกจากนี้ยังสามารถดูรายละเอียดของรายการได้ในเว็บไซต์ www.tv5.org⁷

สมาคมฝรั่งเศส (Alliance Française) - www.alliance-francaise.or.th เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมฝรั่งเศส ปัจจุบันมีมากกว่า 1,000 แห่งทั่วโลก ในประเทศไทยสมาคมแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1912 ปัจจุบันสมาคมฝรั่งเศสในประเทศไทยมี 4 แห่งด้วยกันคือที่กรุงเทพฯ กู้เก๋ต เชียงใหม่และเชียงราย ซึ่งเปิดสอนภาษาฝรั่งเศสทุกระดับชั้น มีผู้เรียนทั้งสิ้นประมาณ 2,000 คน นอกจากนี้ ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับภาษาฝรั่งเศสและข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับฝรั่งเศสสามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย -www.ambafrance-th.org

การศึกษาก่อนทรงเป็นพระอาจารย์สอนภาษาฝรั่งเศส

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเข้ารับการศึกษาชั้นต้นที่อนุบาลปาร์คสกูล (Park School) ระหว่างปี พ.ศ. 2469-2471 ในช่วงที่ตามเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนก ซึ่งเสด็จไปทรงศึกษาวิชาการแพทย์ และรักษาพระองค์ที่บอสตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา⁸ ในชั้นเรียนมีการใช้ภาษาอังกฤษซึ่งไม่เป็นที่คุ้นเคยสำหรับพระองค์ท่าน นักเรียนพระองค์น้อยนี้จึงไม่รับสั่งอะไรเลยเป็นเวลานาน ครูผู้สอนมีจดหมายถึงสมเด็จพระบรมราชชนกในเดือนมิถุนายน 2471 ว่า ช่วงแรกทรงไม่เข้าพระทัยในสิ่งที่ครูและนักเรียนในชั้นพูดกัน แต่ทรงเรียนรู้ได้เร็ว และสามารถตรัสคำว่า “Yes” , “No” , “Good morning” และ “Good-bye” ได้ แต่ยังไม่สามารถที่จะรับสั่งเป็นประโยคยาวๆ ได้ ทรงเล่นอย่างเงียบๆ จนกระทั่งวันหนึ่ง มีหิมะตก ทรงตื่นตื่นและรับสั่งคำว่า “Snow” ออกมาเป็นคำแรก และตามด้วยอีกหลายประโยคในเวลาต่อมา จนรับสั่งเป็นภาษาอังกฤษได้คล่องที่สุด และไม่ทรงลืมภาษาอังกฤษอีกเลย

คราวตามเสด็จพระบรมราชชนกและสมเด็จพระบรมราชชนกกลับมาประทับในเมืองไทยระหว่าง พ.ศ. 2471-2476 ทรงเข้ารับการศึกษาในระดับประถมที่โรงเรียนราชินี เคยรับสั่งเล่าถึงช่วงที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนราชินีว่า เสด็จไปเรียนเพียงครึ่งวัน เพราะสมเด็จพระบรมราชชนก ทรงเห็นว่าเด็ก ยังต้องนอนพักผ่อน และในตอนบ่ายก็ทรงจัดให้ครูมาสอนภาษาอังกฤษ เพื่อที่จะไม่ทรงลืม

ในช่วงแรกทรงเรียนตามเพื่อนๆ ไม่ค่อยทัน แต่เมื่อปรับตัวได้ก็ไม่มีปัญหาอะไร ทรงเรียนอยู่จนถึงชั้นประถมปีที่ 3 สอบได้ที่ 2 ได้รับรางวัลจากกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกระเป๋าน้ำมัน ซึ่งสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงส่งตามไปให้ภายหลัง เมื่อเสด็จประทับอยู่กับสมเด็จพระบรมราชชนกที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ก่อนที่จะเสด็จไปที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์พร้อมสมเด็จพระบรมราชชนก ในพ.ศ. 2476 นั้น พระองค์ท่านได้ตามเสด็จพระบรมราชชนก ไปเรียนภาษาฝรั่งเศส ณ สมาคมฝรั่งเศส ความตอนหนึ่งในพระนิพนธ์ เรื่อง “แม่เล่าให้ฟัง” ดังความว่า “เมื่อทราบแล้วว่าจะไปอยู่โลซานน์ ซึ่งเป็นเมืองที่ใช้ภาษา

⁷ สื่อฝรั่งเศสในประเทศไทย. http://www.ambafrance-th.org/th/article.php3?id_article=538 ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551.

⁸ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ชาติราชานารีผู้ทรงคุณแห่งแผ่นดิน. <http://www.manager.co.th/r/page1.html> ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551.

ฝรั่งเศส แม็กก็ไปเรียนภาษาฝรั่งเศสซึ่งสมาคมฝรั่งเศส (Alliance Française) จัดสอนให้ประชาชนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้าพเจ้าขอตามไปด้วยครั้งหนึ่ง แต่ก็เลิกกันไปที่จะเรียนกับผู้ใหญ่ได้ แม่จึงขอให้อาจารย์ชาวฝรั่งเศสซึ่งชื่อเมอสิเออร์ ชไวส์กูธ (M. Schweisguth) มาสอนข้าพเจ้าที่วัง อาจารย์คนนี้ใจดีมาก ข้าพเจ้าไม่ได้เรียนอะไรมาก เพราะแทนที่จะเรียน เอาสื่อน้ำมาเขียนหน้าอาจารย์แบบอินเดียแดง⁹

ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์นี่เอง พระองค์ท่านได้ทรงอ่านหนังสือที่เป็นภาษาฝรั่งเศส เรื่อง “Sans Famille” อันเป็นหนังสือสำหรับเด็กเรื่องเดียวกับฉบับภาษาไทย ที่พระองค์ท่านเคยอ่านเมื่อครั้งประทับ ณ เมืองไทย นับได้ว่าพระองค์ท่านทรงสนพระทัยด้านการอ่านและการเขียนตั้งแต่ทรงพระเยาว์ โดยทรงอ่านหนังสือภาษาไทยเท่าที่จะทรงหาได้ แต่ในเวลานั้น หนังสือสำหรับเด็กยังมีน้อย จึงทรงอ่านหนังสือพิมพ์ด้วย พระองค์ท่านได้เล่าไว้ในพระนิพนธ์ เรื่อง “แม่เล่าให้ฟัง” ความตอนหนึ่งว่า “ที่ ของโซเลย์ (สถานรับเลี้ยงเด็ก) ข้าพเจ้าได้เรียนภาษาฝรั่งเศสวันละชั่วโมง หรือ 2 ชั่วโมง ซึ่งครูที่นั่นสอนให้พิเศษ มีหนังสือเด็กให้อ่านด้วย ตอนแรกอ่านไม่เข้าใจอะไรเลย เว้นแต่ชื่อคน อ่านๆ ไปก็ชักรู้เรื่อง แม็กก็เรียนภาษาฝรั่งเศสเหมือนกัน และครูที่สอนแนะนำให้อ่านหนังสือง่ายๆ ก่อน บางเล่มก็เป็นหนังสือเด็ก บางครั้งเลยมาอ่านหนังสือเล่มเดียวกันกับลูกสาว ข้าพเจ้าเลยมีโอกาสถามแม่บ้าง

...เดือนกันยายน พ.ศ. 2476 (ค.ศ. 1933) แม็กก็ส่งลูกๆ ไปโรงเรียนเมียร์มองต์ (Miremont) ซึ่งเป็นโรงเรียนประถม ถึงแม้ว่าเรียนภาษาฝรั่งเศสมาแล้ว 2 เดือน ข้าพเจ้าก็ยังไม่สามารถทำการบ้านอย่างเด็กสวิส แม่จึงช่วยทำ แต่บางครั้งก็มาช่วยให้ผิดไปกันใหญ่ แม่เลยขอให้ครูคนหนึ่งสอนอยู่ที่โรงเรียนนั้นมาช่วยทำการบ้าน ตั้งแต่นั้นมาภาษาของข้าพเจ้าก็ดีขึ้นเป็นลำดับ”¹⁰

หลังจากนั้นเมื่อ พ.ศ. 2478 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงเข้าศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสตรี ชื่อ École Supérieure de Jeunes Filles de la Ville de Lausanne ชั้นมัธยมศึกษาในประเทศสวิตเซอร์แลนด์นับจาก ชั้น 6 5 4 3 2 1 ทรงสามารถสอบเข้าชั้น 5 ในระดับมัธยมศึกษาได้ ทรงเรียนภาษาเยอรมันและภาษาละตินด้วย

พ.ศ. 2481 ทรงย้ายไปศึกษาต่อที่เจนีวา ในลักษณะของนักเรียนประจำที่ International School of Geneva ทรงสอบผ่านชั้นสูงสุดของระดับมัธยมศึกษาได้เยี่ยมเป็นที่ 1 ของโรงเรียน และที่ 3 ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ณ ที่นี้พระองค์ท่าน ทรงอ่านหนังสือวรรณคดีมาก และทรงพบว่า การอ่านมีส่วนช่วยให้ภาษาฝรั่งเศสของพระองค์ดีขึ้น

พ.ศ. 2485 ได้เสด็จเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยโลซานน์ในคณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาเคมี ทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี และได้รับ Diplôme de Chimiste A เมื่อ พ.ศ. 2491 ในระหว่างที่ทรงศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยโลซานน์ ได้ทรงเข้าศึกษาหลักสูตรของสังคมศาสตร์-ครุศาสตร์ Diplôme de Sciences Sociales Pédagogiques อันประกอบด้วยวิชาต่างๆ ในสาขาวิชาการศึกษา

⁹ กัลยาณีวัฒนา, สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า, แม่เล่าให้ฟัง, พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพฯ : ซิลค์เวอร์ม บุคส์, 2549, หน้า 180.

¹⁰ กัลยาณีวัฒนา, สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า, แม่เล่าให้ฟัง, อ้างแล้ว หน้า 182-183.

วรรณคดี ปรัชญา และจิตวิทยา แม้เมื่อทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีสาขาวิชาเคมีแล้ว ก็ยังทรงศึกษา วิชาวรรณคดีและปรัชญาต่อไปอีกด้วยความสนพระหฤทัย

ทรงวางรากฐานการศึกษาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสในประเทศไทย

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเป็นครูโดย พระอัยยาศัยมาตลอดพระชนม์ชีพ เมื่อทรงพระเยาว์ ทรงเป็นครูของสมเด็จพระโสทรานุชาทั้งสอง พระองค์ ทรงเป็นครูของพระสหาย เมื่อใครถามว่าโตขึ้นจะทรงเป็นอะไร ก็ทรงตอบว่าจะเป็นครูเมื่อทรง พระเจริญขึ้นก็ได้ทรงเป็นครูลูกศิษย์เต็มบ้านเต็มเมืองจริง ๆ¹¹

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จนิวัติ ประเทศไทยใน พ.ศ. 2493 สมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงทราบดีว่าพระธิดาโปรดการเป็นครูมาแต่ทรง พระเยาว์ ได้รับสั่งแนะนำให้ทรงงานเป็นอาจารย์ จึงทรงรับงานเป็นอาจารย์พิเศษสอนภาษาฝรั่งเศสที่ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2495 ขณะพระชนมายุ 29 พรรษา

การที่ต้องทรงสอนภาษาฝรั่งเศสในระดับมหาวิทยาลัยนั้น แต่แรกก็ไม่ถูกพระอัยยาศัยนัก เพราะ โปรดจะสอนเด็กในโรงเรียนมากกว่า แต่วิชาภาษาฝรั่งเศสและวรรณคดีฝรั่งเศสเป็นวิชาชั้นสูง เรียนกัน ในระดับมหาวิทยาลัย¹² ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้ พระองค์ท่านทรงสอนวิชาสนทนาภาษาฝรั่งเศส วิชาอารยธรรมฝรั่งเศส และวิชาวรรณคดีฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะทรงเน้นวิชาสนทนาภาษา ฝรั่งเศส และวรรณคดีฝรั่งเศส นิสิตที่ได้มีโอกาสเป็นศิษย์ล้วนปีติยินดีในพระกรุณาธิคุณยิ่งนัก หลาย คนรำลึกได้ว่าในวิชาวรรณคดีฝรั่งเศสทรงสอนผลงานของ Victor Hugo นักประพันธ์เอกของโลก สมเด็จพระ เจ้าพี่นางเธอฯ ทรงสอนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนถึงพ.ศ. 2501

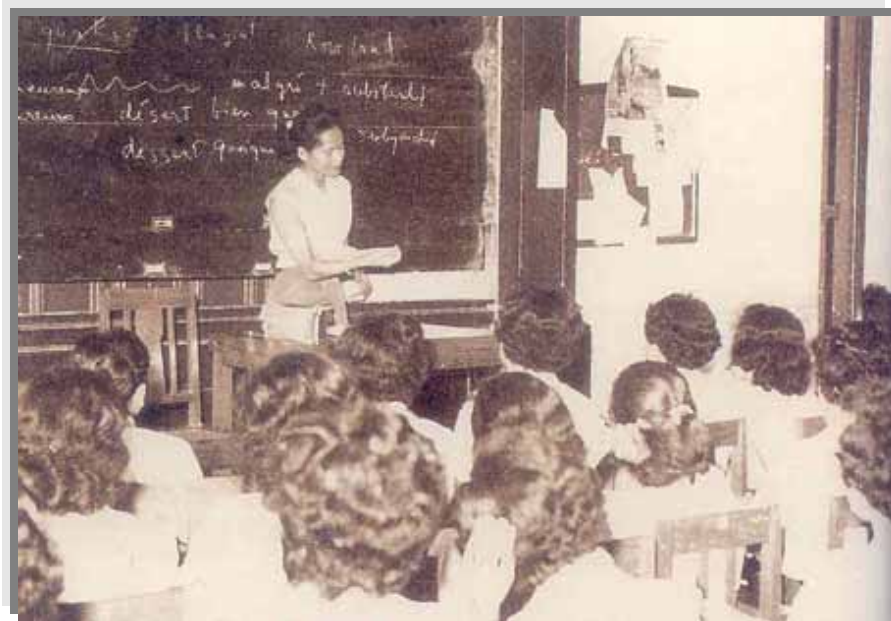

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เมื่อครั้งทรงเป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาฝรั่งเศส ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่าง พ.ศ. 2495-2501

¹¹ วิษณุ เครืองาม. บทความพิเศษ “ขอถวายสักการะ สมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงฯ”. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับที่ 21,274 วันศุกร์ที่ 11 มกราคม 2551. หน้า 25.

¹² วิษณุ เครืองาม. อ้างแล้ว.

ต่อมาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2505 มีแผนงานขยายหลักสูตรการสอนภาษาต่างประเทศหลายด้าน อันประกอบด้วยภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น และรัสเซีย จำเป็นต้องมีผู้อำนวยการภาษาต่างประเทศในหน้าที่นี้¹³ โดยผู้อำนวยการนั้น ต้องกำกับดูแลและประสานสาขาวิชาภาษาต่างประเทศที่จะพึงมีต่อไป ศาสตราจารย์ ดร.อดุล วิเชียรเจริญ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ในขณะนั้น ได้มีโอกาสเข้าเฝ้า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2512 ณ วังสระปทุม ได้กราบทูลให้ทรงทราบถึงโครงการขยายการศึกษาสาขาวิชาเอกด้านต่างๆ ในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะในด้านภาษาต่างประเทศมีปัญหาการขาดแคลนอาจารย์และผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้บริหารงานในสาขา และด้านการสอนวิชาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส งานหัวหน้าสาขาวิชาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส และงานผู้อำนวยการภาษาต่างประเทศ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ขณะกำลังทรงสอนภาษาฝรั่งเศส ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พระองค์ท่านทรงเล่าว่าตอนที่ ศาสตราจารย์ ดร.อดุล วิเชียรเจริญ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไปกราบทูลเชิญ ได้ทรงปฏิเสธว่าทังมานาน อาจจะสอนไม่ได้ดี ดร.อดุล กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นคนเลี้ยงม้า เคยเห็นว่าถ้าพ่อพันธุ์ม้าดี แม่พันธุ์ม้าดี ลูกมักจะดี ไม่มีพลาดรับสั่งแล้วทรงพระสรวลว่าไปๆ มาๆ ดร.อดุล จะให้ฉันไปสอนเรื่องม้าหรือภาษาฝรั่งเศสก็ไม่รู้¹⁴

จากการที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มั่นใจในพระปรีชาสามารถ จึงขอพระราชทานพระกรุณาให้ทรงรับงานสอนและงานบริหารในคณะศิลปศาสตร์ และด้วยพระกรุณาเป็นล้นพ้น พระองค์ท่านจึงทรงรับงานสอนและงานบริหารดังกล่าว โดยนอกจากทรงสอนภาษาฝรั่งเศส และวรรณคดีฝรั่งเศส แก่นักศึกษาชั้นปีต่างๆ แล้ว ยังทรงดูแลหลักสูตร ดูแลการสอนของอาจารย์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมทั้งการปฏิบัติงานในสาขาวิชาดังกล่าวด้วย ทรงจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสจนสำเร็จใน พ.ศ. 2516 เป็นหลักสูตรที่ผสมผสานความรู้ด้านภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสเข้าด้วยกันอย่าง

¹³ โครงการเฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. http://www.hrh84yrs.org/s33_acl_tech_fr.htm ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551.

¹⁴ วิษณุ เกรืองาม. อ้างแล้ว.

เหมาะสม ทรงจัดระเบียบการปฏิบัติงานของอาจารย์ในสาขาฝรั่งเศสและภาษาต่างประเทศอื่นๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น หลักเกณฑ์การวัดผลทางการศึกษา การประเมินผลการสอนของอาจารย์ ทรงศึกษาค้นคว้า และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ ได้ทรงเสด็จดูงานและเข้าสัมมนาอย่างต่างประเทศอย่างสม่ำเสมอ ได้ทรงนำการจัดสัมมนาวิชาการ การริเริ่มงานใหม่ๆ อาทิเช่น การจัดสร้างแบบทดสอบจัดระดับความรู้ภาษาฝรั่งเศสมาใช้เพื่อจัดแบ่งนักศึกษาเข้ากลุ่มเรียนตามความสามารถของตน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกที่มีการทดสอบวัดระดับความรู้ภาษาฝรั่งเศสสำหรับนักศึกษา และยังพระราชทานแบบทดสอบมาตรฐานภาษาฝรั่งเศสสำหรับนักศึกษาให้กับอาจารย์มหาวิทยาลัยต่างๆ นำไปใช้ในสถาบันของตนอีกด้วย นอกจากนี้ พระองค์ท่านยังทรงพระนิพนธ์บทความวิชาการชื่อ “Du bon et du mauvais usage”

พระองค์ท่านทรงอ่านหนังสือด้านภาษาศาสตร์จำนวนมาก รวมทั้งทรงอ่านและศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรม โบราณคดีต่างๆ โดยจะทรงแสวงหาหนังสือและเอกสารเกี่ยวกับประเทศนั้นมาศึกษาอย่างละเอียดก่อนเสมอ และระหว่างที่ทรงงานสอน ก็ได้ทรงร่วมกิจกรรมทางวิชาการหลายด้าน อาทิเช่น ทรงเป็นกรรมการสอบชิงทุน ก.พ. ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ทรงเป็นประธานออกข้อสอบภาษาฝรั่งเศสในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ

ในปี พ.ศ. 2519 เมื่อพระราชกิจด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ จึงทรงลาออกจากตำแหน่งอาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ก็ยังเสด็จเป็นองค์บรรยายพิเศษต่อไปอีก นอกจากนั้นยังทรงรับเป็นองค์บรรยายพิเศษวิชาภาษาฝรั่งเศสในคณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อีกด้วย

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงสนพระหฤทัยศึกษาค้นคว้าตำราด้านการสอนภาษาและภาษาศาสตร์ เพื่อนำทฤษฎีใหม่ๆ มาปรับใช้กับปัญหาการสอนภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสในมหาวิทยาลัยของไทย ได้ทรงพระเมตตาพระราชทานคำแนะนำ เกี่ยวกับการสอนภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสแก่อาจารย์ในสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศสนานัปการ หลังพระราชทานคำแนะนำและข้อวิเคราะห์ ในการจัดทำและข้อปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและแนวการสอนภาษาฝรั่งเศส ทำให้งานด้านวิชาการของสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ และทำให้อาจารย์ได้มีโอกาสปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้วยพระหฤทัยที่มุ่งมั่นในอันที่จะปฏิบัติพระราชกิจในหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีที่สุด และเพื่อการนี้ทรงเสียสละทั้งเวลา ความสะดวกสบาย ตลอดจนทรัพย์ส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ได้ทรงแสวงหาหนังสือและนิตยสารภาษาฝรั่งเศส พระราชทานให้เป็นสมบัติของคณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ เพื่อให้อาจารย์และนิสิตสามารถติดตามเหตุการณ์ของโลกและวิชาความรู้ใหม่ๆ ในด้านต่าง ๆ

หลังจากที่ปฏิบัติงานด้านการสอนมาจนถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2521 ทรงได้รับการโปรดเกล้าฯ พระราชทานตำแหน่ง ศาสตราจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ต่อมาเมื่อเดือนมิถุนายน 2523 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กราบทูลให้ทรงทราบปัญหาการขาดแคลนอาจารย์ เพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในจังหวัด

ห่างไกลและมีปัญหาเรื่องความปลอดภัย ก็ได้พระราชทานพระเมตตา เสด็จทรงบรรยายวิชาภาษาฝรั่งเศส วิชากรวีนินท์ โดยประทับอยู่ในวิทยาเขตปัตตานี ดังเช่นอาจารย์อื่นๆ การเสด็จครั้งนั้นทรงสร้างขวัญและกำลังใจแก่คณาจารย์ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีโดยทั่วกัน

ในระหว่างที่ทรงปฏิบัติงานอาจารย์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กราบทูลเชิญเป็นองค์บรรยายพิเศษวิชาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสแก่นักศึกษาในสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศสระดับชั้นปีที่ 3, 4 ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2524 จนถึง พ.ศ. 2527 และได้พระราชทานเงินสมนาคุณที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทูลเกล้าฯ ถวายเนื่องในโอกาสที่ทรงได้มาสอนพิเศษแก่นักศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่เรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อซื้อตำราประกอบการเรียนเป็นประจำทุกปีๆ ละ 2 ทุน

นอกจากจะทรงมีพระเมตตาแก่นักศึกษาแล้ว ยังได้พระราชทานคำแนะนำเกี่ยวกับการสอนภาษาและวรรณคดีแก่อาจารย์ในสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศสหน้าปีการ ทำให้งานด้านวิชาการของสาขาวิชาฝรั่งเศสของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ เป็นที่น่าพอใจยิ่งและเมื่อได้มีการก่อตั้งสมาคมฝรั่งเศสเชียงใหม่ ก็ได้ทรงพระกรุณาธิ์เป็นนายกิตติมศักดิ์ของสมาคมด้วย

ด้วยพระปรีชาญาณจากประสบการณ์ที่ทรงงานสอนภาษาฝรั่งเศสมาเป็นระยะเวลาช้านาน จึงทรงตระหนักถึงปัญหาความต่อเนื่องในการเรียนภาษาฝรั่งเศสระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ทรงริเริ่มก่อตั้งสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนและการศึกษาวิจัยค้นคว้าอารยธรรมและวัฒนธรรมของประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสในทุกๆ ระดับและ

แขนงวิชา และเพื่อเป็นศูนย์กลางการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านวิชาการ สื่อการสอน วิธีการสอน และประสบการณ์ เป็นศูนย์ประสานงานการส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างสถาบันต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางการติดต่อกับองค์กรและหน่วยงานของไทยที่เกี่ยวข้อง (Services Culturels) องค์กรการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และ Southeast Asian Ministers of Education Organization (SEAMEO) เป็นต้น รวมทั้งเพื่อส่งเสริมความสามัคคีและสวัสดิการของครูภาษาฝรั่งเศส พระองค์ท่านทรงดำรงตำแหน่งนายกกิตติมศักดิ์ของสมาคมฯ ตราบจนกระทั่งสิ้นพระชนม์ นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นพ้นแก่สมาคมฯ นอกจากนี้ พระองค์ท่านยังได้พระราชทานความอนุเคราะห์แก่สมาคมฯ ในทุกทาง อาทิเช่น ทรงสนับสนุนการพิมพ์วารสารของสมาคม เพื่อเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ พระราชทานพระนิพนธ์บทความลงวารสาร ทรงส่งเสริมให้สมาชิกครูได้เข้ารับการสัมมนา ดูงานและศึกษาต่อ เป็นต้น ทำให้การเรียนการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศสและการวิจัยด้านภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทยทั้งระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาเจริญรุดหน้าเป็นลำดับ

รัฐบาลสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้ตระหนักถึงพระราชกิจ ที่ได้ทรงปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้าของการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส และฝรั่งเศสศึกษา พระปรีชาสามารถอันเป็นเลิศ และที่ได้ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นแบบอย่างอันดีงาม จึงได้ถวายอิสริยาภรณ์สูงสุดทางด้านศิลปะและอักษรศาสตร์ คือ Croix de Commandeur des Arts et des Lettres เพื่อเฉลิมพระเกียรติ เมื่อเดือนมกราคม 2522 ต่อจากนั้นเดือนพฤษภาคม 2535 องค์กรการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญ Victor Hugo อันเป็นเครื่องหมายเชิดชูเกียรติด้านอักษรศาสตร์ และเดือนตุลาคม 2540 รัฐบาลฝรั่งเศสตระหนักถึงพระกรณียกิจที่ได้ทรงสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสอย่างต่อเนื่อง จึงถวายอิสริยาภรณ์สูงสุดอีกสาขาหนึ่ง คือ Croix de Commandeur de l' Ordre National du Mérite

เสียงบอกเล่าจากลูกศิษย์ สู่ พระอาจารย์ภาษาฝรั่งเศส

สุทธาสินี จิตรกรรมไทย ได้เขียนบทความ เรื่อง “สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ในบทบาทพระอาจารย์” ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 7 มกราคม 2551 ปีที่ 30 ฉบับที่ 10894 หน้า 33 ความว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีพระปรีชาสามารถในเรื่องของภาษาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมัน

แม้เวลาจะผ่านไปแล้วมากกว่า 50 ปี แต่ "ลูกศิษย์" วิชาภาษาฝรั่งเศส ในพระองค์ท่าน ยังคงจำวันที่มีสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เป็นพระอาจารย์ ได้อย่างแม่นยำ

ลูกศิษย์คนแรก อาจารย์สวัสดิ์ จงกล ผู้เชี่ยวชาญเอกสารประวัติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำหอประวัติจุฬาฯ อายุ 76 ปี ศิษย์รุ่นแรกในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อครั้งเป็นพระอาจารย์ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ อาจารย์สวัสดิ์วันนี้ สุขภาพยังดี แข็งแรงเหมาะสมกับวัย เพียงแต่มีปัญหาบ้างนิดหน่อยที่ตรงหัวเข่า หลังการตกทายสวัสดิ์ผู้อาวุโส อาจารย์สวัสดิ์ที่ใบหน้าผ่องใส เริ่มเล่าถึงความหลังครั้งเก่าให้ฟัง

"..จำได้ว่าเข้าเป็นนิสิตอักษรเมื่อปี 2492 พอถึงปี 2495 ก็ทราบข่าวดีว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ซึ่งตอนนั้นยังทรงเป็น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา จะเสด็จมาทรงงานเป็นพระอาจารย์สอนวิชาภาษาฝรั่งเศส ที่คณะอักษรศาสตร์..

"..ตอนนั้น มีนิสิตปี 4 เรียนวิชาภาษาฝรั่งเศสราว 30 คน เมื่อทุกคนทราบว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ จะทรงมาเป็นพระอาจารย์ พวกเราก็ตื่นเต้นมาก โดยจะทรงสอนพวกเรา ครั้งละ 1 ชั่วโมงต่อหนึ่งอาทิตย์

"นิสิตก็คุยกันกับคนปกติว่า เวลาเรียนกับสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ จะต้องพูดคุยอย่างไร คนปกติก็บอกว่า หากเป็นภาษาไทยให้ใช้ราชาศัพท์ แต่ถ้าเป็นภาษาฝรั่งเศสก็ให้ใช้คำที่ให้เห็นว่าคุยกับเชื้อพระวงศ์ เวลาที่พวกเราพูดถึงพระอาจารย์ ก็มักจะใช้ว่าอาจารย์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ซึ่งที่ถูกต้องคืออย่างหลัง.." เสียงแจ่มใสของอาจารย์สวัสดิ์บอกเล่า

ลูกศิษย์วัย 76 เล่าต่อว่า ในปีนั้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงสอนนิสิตวรรณคดีโรแมนติคให้กับนิสิตชั้นปีที่ 4 ที่เรียนภาษาฝรั่งเศส ซึ่งบรรยากาศการเรียนการสอนนั้น อาจารย์สวัสดิ์ย้อนความหลังว่า ชั่วโมงแรกที่เรียน ปรากฏว่าแทบไม่มีนิสิตคนไหนจดอะไรเลย เพราะมัวแต่จ้องพระพักตร์ของพระองค์

"พระองค์มีพระสิริโฉมที่งดงามมาก.."

..และเมื่อหลายอาทิตย์ผ่านไป นิสิตก็ยังคงมัวแต่ชมพระพักตร์ พระองค์จึงมีรับสั่งว่า "มัวแต่มองฉันไม่จด ไม่ถามเลย แล้วจะได้อะไร" นิสิตจึงได้ตั้งใจเรียนมากขึ้น

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อเป็นพระอาจารย์นั้น ทรงทุ่มเทและ เอาพระทัยใส่การเรียนการสอนมาก ทรงใช้ภาษาฝรั่งเศสในการเรียนการสอนทั้งหมด เพื่อให้นิสิตได้ฝึกภาษาฝรั่งเศส ทรงออกเสียงภาษาฝรั่งเศสได้อย่างชัดเจน ไพเราะ พระสุรเสียงพระองค์ก็ไพเราะ นิสิตจึงฟังเข้าใจง่าย ทำให้พัฒนาทักษะภาษาฝรั่งเศสได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ มิได้ทรงสอนความงดงามของภาษาเพียงอย่างเดียว แต่พระองค์ทรงสอนถึงประวัติความเป็นมาของนักประพันธ์ด้วย เพื่อให้เห็นที่มาที่ไปของบทกวี หรืองานวรรณกรรมต่างๆ นิสิตจะได้เข้าใจงานวรรณกรรมได้อย่างลึกซึ้ง

ทรงสังเกตเห็นว่า หากนิสิตคนไหนยังมีสีหน้างุนงง พระองค์ก็จะทรงอธิบายโดยยกตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่าง ทรงอธิบายอย่างชัดเจนและละเอียด กระทั่งนิสิตดูท่าทางเข้าใจ พระองค์จึงทรงสอนในหัวข้อต่อไป

"สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงตรงต่อเวลามาก โปรดความเรียบง่าย ความสามัญ ตอนที่พระองค์ท่านเสด็จมาสอนที่คณะอักษร นิสิตปี 4 ต่างตื่นตื้นอยากเห็นพระองค์ จึงพากันไปมุงดู พระองค์จึงตรัสว่า อยู่ปี 4 แล้วไม่เห็นจำเป็นต้องมามุงดูเลย ให้เป็นธรรมดาดีกว่า.."

"..มีคนถามว่า พระองค์ทรง ดูใหม่.." อาจารย์สวัสดิ์นึกถึงภาพครั้งหลัง

แล้วเสียงสไตท์ก็บอกต่อว่า "..เท่าที่ได้เรียนกับพระองค์ท่านก็เห็นว่าไม่ดู เพียงแต่พระองค์ไม่ค่อยแยมพระโอษฐ์คือไม่ยิ้ม แต่ทรงพระสรวลบ้าง สิ่งที่ไม่ถูกไม่ควรพระองค์จะมีรับสั่ง อย่างเรื่องมัวแต่มองพระพักตร์ของพระองค์แล้วไม่จดสิ่งที่พระองค์ทรงสอน หรือเรื่องที่นิสิตพากันไปมุงดูพระองค์" อาจารย์สวัสดิ์เล่า

อาจารย์สวัสดิ์ ยังเล่าถึงความปลาบปลื้มอีกว่า เมื่อครั้งที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เป็นพระอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทางสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ได้จัดงานประชุมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เสด็จไปทรงเป็นประธาน

อาจารย์สวัสดิ์เองก็ได้ไปร่วมงานนั้นด้วย ที่ประชุมจึงได้ให้อาจารย์สวัสดิ์แสดงความคิดเห็น เพื่อที่ว่าคนรุ่นหลังจะได้ทราบว่าศิษย์รุ่นแรกที่ได้เรียนกับสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เป็นอย่างไร

เมื่อแสดงความคิดเห็นเสร็จและเลิกประชุม พระองค์ท่านก็พยักหน้าเป็นเชิงเรียก อาจารย์สวัสดิ์จึงได้เข้าเฝ้าฯ พระองค์ก็ตรัสว่า

"แหม ช่างจำ ช่างพูด ช่างเล่าจริง.." แล้วทรงแยมพระโอษฐ์

"วันนั้น ผมรู้สึกว่าจะไม่ยากกับประธานข่าวเลย...เพราะอิมใจและปลาบปลื้มใจมาก" อาจารย์สวัสดิ์เล่าอย่างมีความสุข

อีกเหตุการณ์ที่อาจารย์สวัสดิ์ไม่ลืมเลยคือ มีหน่วยงานหนึ่งจะจัดนิทรรศการ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ก็มีรับสั่งให้มาดูตัวอย่างนิทรรศการที่จุฬายฯ ตรัสว่า "ที่นั่นไม่มีจุดไหนผิดเลย ลูกศิษย์ฉันทำเอง"

"ผมมีส่วนร่วมจัดทำนิทรรศการที่จุฬายฯ พอคุณข้าหลวงในพระองค์โทรศัพท์มาบอกผมว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ ตรัสว่าให้มาดู ตัวอย่างนิทรรศการที่จุฬายฯ เพราะที่นั่นไม่มีจุดไหนผิดเลย ลูกศิษย์ฉันทำเอง"

"พอผมได้ยินอย่างนั้น ผมรู้สึกว่าเป็นมงคลอย่างยิ่ง พระองค์ท่านทรงจำ ลูกศิษย์ในพระองค์ได้... เป็นสิ่งที่อยู่ในใจผมตั้งแต่วันนั้น.." น้ำตาคลอเต็มสองตาของอาจารย์สวัสดิ์

แม้จะเป็นเวลาไม่เต็มชั่วโมงดีในการพูดคุย แต่สิ่งที่ก่อเกิดขึ้นในใจของคนเล่าและคนได้รับฟัง เป็นความปลาบปลื้ม และซาบซึ้งกับพระจริยวัตรอันงดงามของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เจ้าฟ้ากัลยาณิ

วัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ แม้ว่าหลายคนจะไม่มีวาสนาที่จะได้เป็นลูกศิษย์ของพระองค์ท่านก็ตาม

อาจารย์สวัสดิ์¹⁵ กล่าวว่า รู้สึกเสียใจมากที่พระองค์สิ้นพระชนม์ พระองค์มีพระเมตตาต่อลูกศิษย์ทุกคน ทรงตรวจเรียงความของลูกศิษย์ทุกคนอย่างละเอียด มีการแก้ไขคำต่าง ๆ และยังคงมีพระดำรัสว่า เมื่อเป็นลูกศิษย์อาจารย์กันแล้ว ต่อไปเมื่อเจอกันที่ใดก็ขอให้รายงานตัวต่อพระองค์ด้วย เมื่อครั้งที่ถวายการรับใช้พระองค์ท่าน พระองค์ก็จะมีพระดำรัสแก่ผู้มาเฝ้าว่า ลูกศิษย์ของพระองค์เอง ซึ่งต่อไปคงไม่มีโอกาสได้ยินคำพูดนี้อีกแล้ว

"พระอาจารย์เคยเล่าให้ฟังในห้องเรียนว่า ความสุขที่แท้จริง คือ การได้ปลีกวิเวกอยู่กับตัวเอง แต่การเป็นเจ้าฟ้า หากอยู่ต่างประเทศก็มีความเป็นอิสระพอควร แต่เมื่ออยู่ในประเทศไทย ความสุขส่วนพระองค์ของพระองค์ท่านมีไม่เกิน 20 นาทีโดยครั้งหนึ่งพระองค์ท่านเคยเสด็จสำเพ็งเป็นการส่วนพระองค์ ซึ่งไม่มีใครจำพระองค์ได้ แต่หลังจากนั้นตำรวจก็มาถวายการอารักขา"

สิ่งที่ทำให้พระองค์มีความสุขอีกอย่างคือ เมื่อพระองค์ทรงเจอลูกศิษย์ในที่ต่าง ๆ เช่น ครั้งหนึ่งลูกศิษย์ซึ่งเป็นรองผู้ว่าฯ ได้รายงานตัวว่าเป็นลูกศิษย์ พระองค์มีพระดำรัสกับสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ว่า วันนี้เจอลูกศิษย์รุ่นเก่าก็ก๊ และอีกครั้งที่ลูกศิษย์พระองค์ซึ่งเป็นตำรวจตระเวนชายแดน ก็มารายงานตัวก่อนรีบกลับไปรักษาการณ์ที่ชายแดน ซึ่งทำให้พระองค์ดีพระทัยมากที่พบลูกศิษย์ในที่ต่าง ๆ

ส่วนหนังสือเฉลิมพระเกียรติที่จุฬาฯ จัดทำนั้น อาจารย์สวัสดิ์ เล่าว่า ในหนังสือจะรวบรวมพระกรณียกิจของพระองค์ที่เกี่ยวข้องกับคณะต่าง ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกไม่เคยทราบ อาทิเช่น ทรงนำสัตว์แพทย์จากคณะสัตวแพทย์ติดตามในคณะแพทย์อาสา พอ.สว. ด้วยเพื่อไปช่วยดูแลสัตว์เลี้ยงของชาวบ้าน นอกจากจะรักษาคนแล้ว ก็จะช่วยรักษาสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านด้วย

จากฝั่งหนึ่งของ จังหวัดปทุมธานี บนเส้นทางเดียวกัน ข้ามฟากไปอีกซีกของกรุงเทพมหานคร ย่านลาดพร้าว เพื่อพบกับลูกศิษย์ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อีกคนหนึ่ง ที่ยังคงจำช่วงเวลาอันล้ำค่ากันได้ คือ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.วิจิตร ภาณุพงศ์ อดีตหัวหน้าภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์วิจิตรในวัย 73 เล่าให้ฟังถึงช่วงเวลานั้นว่า ได้เข้าเป็นนิสิตอักษรศาสตร์ เมื่อราวปี พ.ศ. 2494 และได้เรียนวิชาภาษาฝรั่งเศส ซึ่งมีสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เป็นพระอาจารย์ ในราวปี พ.ศ. 2496 และไม่แตกต่างจากคนอื่น ๆ เมื่อทราบว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ จะทรงมาเป็นพระอาจารย์สอนในวิชาที่เรียน อาจารย์วิจิตรก็รู้สึกปลื้มใจ ภูมิใจอย่างมาก คิดว่าเป็นเกียรติอย่างที่สุดของชีวิต ซึ่งเพื่อนร่วมวิชาเอกภาษาฝรั่งเศสอีกประมาณ 30 คน ก็รู้สึกไม่ต่างกันนัก

¹⁵ www.KOMCHADLUEK.NET ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551.

แล้วอาจารย์วิจินตน์ก็เล่าว่า พระองค์ท่านทรงตรงต่อเวลาในการสอนมากๆ ทรงทุ่มเทและทรงเอาพระทัยใส่ในการสอนศิษย์ หากศิษย์ไม่เข้าใจตรงไหนพระองค์ก็ทรงอธิบายอย่างตั้งพระทัยจนกว่าศิษย์จะเข้าใจ "สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงมีวิธีการสอนอย่างที่ทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อ การออกเสียงภาษาฝรั่งเศสของพระองค์ก็ชัดเจนดีมากราวกับคนฝรั่งเศสเอง ปกติฟังภาษาฝรั่งเศสลำบาก แต่เมื่อได้ฟังพระองค์ท่านทรงออกเสียงแล้วก็ฟังง่าย ออกเสียงตามท่าน ทำให้มีความสุขและสนุกในการเรียน มีสมาธิในการเรียนมากขึ้น...

"...ที่เด่นสะดุดตาลูกศิษย์ทุกคน คือสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงพระสิริโฉมงามมาก เพราะฉะนั้น บางครั้งเมื่อพวกเราเรียน ก็จะมีคนชมแต่ พระพักตร์ของพระองค์ท่านเสียเพลลิน.." อาจารย์วิจินตน์เล่าด้วยน้ำเสียง เปี่ยมด้วยความสุข

ความหลังครั้งนั้นยังอยู่ในความทรงจำ อาจารย์วิจินตน์มีโอกาสดูเรียนกับสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นเวลา 1 เทอม และเมื่อเรียนจบวิชาแล้ว สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ก็มีพระเมตตาต่อลูกศิษย์ในพระองค์ โดยทรงประทานเลี้ยงน้ำชาที่วังสระปทุม สร้างความปีติให้กับนิสิตทุกคนเป็นล้นพ้น

"..ตอนท่านทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ พระองค์ท่านก็ทรงจำลูกศิษย์ของพระองค์ได้

"การที่ได้เรียนโดยมีสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เป็นพระอาจารย์ นับเป็นช่วงเวลาล้ำค่ายิ่งในชีวิตที่จะไม่มีวันลืม" อาจารย์วิจินตน์บอก

ปัจจุบันอาจารย์วิจินตน์เป็นภาคีสมาชิกราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรมประเภทวรรณศิลป์ ราชบัณฑิตยสถาน

แม้วันนี้ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จะเสด็จสู่สวรรคาลัยแล้ว ยังความโศกเศร้าเสียใจแก่ประชาชนไทยเป็นอย่างยิ่ง แต่พระจริยวัตรอันงดงามในฐานะที่ทรงเป็น "พระอาจารย์" จะอยู่ในใจของประชาชนทุกผู้ทุกนามตลอดไป

นางวนิดา เจริญสุข¹⁶ อดีตครูโรงเรียนวัดน้อยในนพคุณ วัย 57 ปี หนึ่งในลูกศิษย์ภาษาฝรั่งเศส สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ กล่าวว่า สมัยเรียนอยู่ชั้นปีที่ 3 - 4 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีโอกาสได้เรียนวิชาภาษาฝรั่งเศสกับพระองค์ ซึ่งทรงมาเป็นพระอาจารย์สอนให้นักศึกษาธรรมศาสตร์ เป็นรุ่นที่ 2 ซึ่งปลื้มปีติมาก ตอนแรกไม่รู้ด้วยซ้ำว่าต้องทำอะไร แต่ภาพที่ได้จำได้แม่นคือ ความตั้งใจที่พระองค์ทุ่มเทถ่ายทอดความรู้ให้ ทรงเตรียมการสอนมาอย่างดี และทรงตรงเวลามาก ที่น่าประทับใจคือ พระองค์สละเวลาส่วนพระองค์ จากเดิมที่ต้องทรงเทนนิส มาตรวจการบ้านให้ลูกศิษย์ ทุกครั้งทรงบอกและชี้แนะด้วยว่า ใครทำผิดอย่างไร บางครั้งมีรับสั่งคาตโทษเชิงเป็นกันเองกับลูกศิษย์เนื่องจากพระองค์อยากให้ลูกศิษย์ตั้งใจเรียนด้วยว่า “ถ้าเขียนผิดจะให้คะแนนแบบติดลบ”

นางวนิดา กล่าวด้วยน้ำตาคลอเบ้าด้วยว่า หลังจบการศึกษาในคณะศิลปศาสตร์ พวกเราส่วนใหญ่ได้รับเกียรตินิยม หลายคนออกไปทำงานเป็นครู แต่ส่วนที่ฝังใจมากกว่านั้นคือ ความภูมิใจที่ได้รับความรู้โดยตรงจากพระองค์ ที่สำคัญต้องมีจิตสำนึกที่จะทดแทนพระคุณ แม้หลายคนไม่ได้เรียนครูมาก่อน แต่จดจำวิธีการสอนและอุดมการณ์ของพระองค์ที่จะทำอะไรให้ลูกศิษย์ได้รับความรู้มากที่สุด โดยนำเทคนิคการสอนพระองค์บางส่วนมาปรับใช้ อาทิเช่น เรื่องของการตรวจการบ้านให้นักเรียนและแนะนำข้อผิดพลาดให้ เพราะเรื่องนี้มีความสำคัญมาก การศึกษานั้นชั้นประถมซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่จะปลูกฝังวิชาความรู้ ซึ่งต้องยอมรับว่าตั้งแต่จบมาแทบไม่เคยเจอกัน แต่เมื่อทราบข่าวว่าทรงพระประชวร เคยรวมตัวกันไปถวายพระพรที่โรงพยาบาลศิริราชครั้งหนึ่ง วันนี้ตั้งใจมาเพื่อถวายสักการะด้วยความซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณที่มีต่อชาวไทย ขอให้ดวงพระวิญญาณสถิตในสวรรคาลัยนิรันดร์กาล

รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล¹⁷ ลูกศิษย์รุ่นสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อครั้งทรงเป็นหัวหน้าภาควิชาภาษาฝรั่งเศสและอาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวว่า **“พระองค์ทรงเป็นครูตัวอย่างตั้งพระทัยสอนและรักษาระเบียบวินัย”**

"เมื่อแต่ละรุ่นเรียนจบ ท่านจะพระราชทานเลี้ยงน้ำชาที่วังสระปทุม และทรงให้พวกเราเตรียมละครภาษาฝรั่งเศสไปแสดงให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทอดพระเนตรในงานเลี้ยงด้วย โดยพระองค์ทรงขอมละครให้พวกเราด้วยองค์เอง และเมื่อพวกเราแสดงจบ พระองค์ทรงหันไปถามสมเด็จพระเจ้าย่าว่า ละครเป็นอย่างไรบ้าง สมเด็จพระเจ้าย่ารับสั่งตอบว่า ก็พอฟังออก เหตุการณ์นี้ยังประทับอยู่ในความทรงจำว่า เราเคยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์"

¹⁶ http://www.dailynews.co.th/web/html/popup_news/Default.aspx?Newsid=150730&NewsType=1&Template=1 ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551

¹⁷ WWW.KOMCHADLUEK.NET ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551.

ปัจจุบัน รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เป็นอาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และรักษาการคณบดีวิทยาลัยนานาชาติปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เล่าว่าประทับใจมากที่สุดที่เคยได้เรียนกับพระองค์ท่าน ทรงเป็นครูที่ดีมาก เพราะทรงเป็นครูตัวอย่าง ตั้งพระทัยสอนและรักษาระเบียบวินัย พระองค์ทรงเข้าห้องสอนตรงเวลาไม่เคยสาย ทรงเข้มงวดและเคี่ยวเข็ญให้นักเรียนตั้งใจเรียนจนได้ ซึ่งเป็นวิธีการสอนภาษาที่ถูกต้อง

รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เล่าด้วยว่านอกจากพระองค์จะทรงตั้งพระทัยสอนแล้ว ยังทรงใส่พระทัยในเรื่องอื่นๆ ด้วย พอทราบข่าวว่า ลูกศิษย์ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุขุมมาวดี ขำศิริณ) อาจารย์สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล เลือดคั่งในสมอง นอนรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล พระองค์เสด็จไปทรงเยี่ยมถึงโรงพยาบาลจุฬาฯ ทรงน่ารักมาก อาจารย์หลายคนยังไม่สนใจลูกศิษย์เท่าพระองค์ และเมื่อพวกเขาเรียนจบ พระองค์ทรงพระกรุณาเสด็จมาฉายพระรูปกับพวกเราในวันซ้อมรับปริญญา และในวันรับปริญญา พระองค์ประทับอยู่บนเวทีด้วยในฐานะพระอาจารย์ของเรา

"ทุกวันนี้ ได้จดจำตัวอย่างความเป็นครูที่ดีของพระองค์ท่าน จดจำวิธีสอนของท่านมาใช้กับลูกศิษย์ของตัวเองด้วย และพยายามที่จะเป็นครูที่ดีเช่นกัน แต่จริงๆ แล้ว ไม่มีทางที่เราจะเป็นครูที่ดีเท่าพระองค์ท่านได้" ลูกศิษย์รุ่นสุดท้ายของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กล่าว

ศาสตราจารย์ ดร.สุรพลนิติไกรพจน์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวว่า มหาวิทยาลัยมีโครงการปรับปรุงห้องกัลยาณิวัฒนา ซึ่งเดิมเป็นห้องเรียนรัฐ และเป็นห้องรวบรวมผลงานต่างๆ ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ด้านการสอนในขณะที่ทรงเป็นพระอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยจะนำพระประวัติ พระกรณียกิจอื่นๆ มารวบรวมไว้เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระองค์ท่านต่อไป เช่นเดียวกับที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์ ดร.เกื้อ วงศ์บุญญสินธ์ รองอธิการบดี กล่าวว่าจะจัดทำหนังสือรวบรวมพระประวัติและพระกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับจุฬาฯ ตั้งแต่

ทรงเป็นพระอาจารย์ ซึ่งเชื่อมโยงในหลายคณะ อาทิ คณะอักษรศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ และเตรียมการจัดสร้างศาลาอเนกประสงค์ถวายแด่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ในวัดปทุมวนาราม ซึ่งขณะนี้ออกแบบไว้เรียบร้อยแล้ว

สมาคมศิลปศาสตร์ธรรมศาสตร์ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ โดยนางดรุณี วัธนเวคิน นายกสมาคมศิลปศาสตร์ธรรมศาสตร์ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กล่าวว่า สมาคมได้จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาและการวิจัยราชชนครินทร์ เพื่อเป็นทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาเรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และคณาจารย์คณะศิลปศาสตร์ รวมทั้งจัดพิมพ์หนังสือราชาภิเษกพระเจ้ากรุงสเปน ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระนิพนธ์แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสโดยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่พระเกียรติคุณในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นครูอีกด้วย

เปิดห้อง “ทรงงาน” ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ¹⁸

ณ ห้องเบอร์ 4 ชั้น 5 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครั้งหนึ่งเคยเป็นห้องทรงงานของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในฐานะพระอาจารย์ของนักศึกษาภาควิชาภาษาต่างประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2512

ภายในห้องพื้นที่ 20-24 ตารางเมตรติดริมน้ำเจ้าพระยา ที่ไม่มีความพิเศษไปกว่าห้องพักอาจารย์ท่านอื่นๆ เลย ถูกตกแต่งอย่างเรียบง่ายด้วยโต๊ะทรงงานตัวใหญ่ ที่บนโต๊ะถูกจัดไว้เป็นระเบียบ มีชุดรับแขกเล็กๆ อยู่อีกมุมหนึ่งของห้อง บนโต๊ะทรงงานมีปฏิทินตั้งโต๊ะวางไว้ ปราภฏวันที่ 18 พฤษภาคม 2526 อันเป็นวันสุดท้ายที่พระองค์ทรงงานในห้องนี้ นอกจากนั้น ก็มีอุปกรณ์เครื่องเขียนอีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ที่สะดุดตาเห็นจะเป็น “กริ่ง” ที่ใช้เป็นเครื่องจับเวลาในการทดสอบนักศึกษาตอนฝึกพูดภาษาฝรั่งเศส

แม้เวลาจะล่วงเลยมาหลายสิบปีแล้วก็ตาม แต่ห้องทรงงานแห่งนี้ก็ยังถูกจัดให้อยู่ในสภาพเดิมทุกอย่าง แม้ว่าเจ้าของห้องจะไม่ได้มาประทับแล้วก็ตาม ห้องนี้จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแม่แบบของ

¹⁸ ครูทิพย์, ผู้จัดการออนไลน์, <http://www.manager.co.th> ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551.

ความเป็น"ครู" และทรงอุทิศเวลาให้กับการถ่ายทอดความรู้แก่ลูกศิษย์ให้ได้เติบโตไปประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตัว

รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ดำรงค์เลิศ เป็นหนึ่งในคณะอาจารย์ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ ผู้เคยเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ หรือภาษาทั่วไป คือ อาจารย์ลูกภาควิชา เมื่อครั้งที่พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาภาษาต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2512

อาจารย์เล่าว่าเมื่อ พ.ศ. 2515 เป็นปีแรกที่เข้ามาสมัครเป็นอาจารย์ ซึ่งขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ทรงเป็นหัวหน้าภาควิชา และทรงให้ความพิถีพิถันในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์อย่างมาก ที่สำคัญทรงเป็นผู้สอบสัมภาษณ์ด้วยพระองค์เอง ซึ่งทันทีที่เข้าไปถึงห้องทรงงาน ก็ไม่ต้องมีพิธีต้องอะไรให้ยุ่งยาก เพราะทรงโปรดความเรียบง่าย

“ทรงมีรับสั่งให้อาจารย์พูดแนะนำตัวและประวัติการศึกษาเป็นภาษาฝรั่งเศส และให้ทดลองทำรายละเอียดของลักษณะวิชาวรรณคดีฝรั่งเศสส่งพระองค์ท่านเดี๋ยวนั้น จำได้ว่า ไม่ได้รู้สึกเกร็งอะไร เพราะมีความตั้งใจอยากจะทำบรรจุเป็นอาจารย์สอนที่นี่มากกว่า จนลืมความตื่นเต้นไป ในใจก็คิดว่าอยากจะได้งานทำและอยากจะเป็นอาจารย์สอนอย่างที่ใจรัก ซึ่งพระองค์ก็ทรงมีพระเมตตา ทั้งที่ก็ทราบทูลพระองค์ไปตรง ๆ ว่าเรายังไม่เคยมีประสบการณ์สอนที่ชำนาญมาก่อน แต่เมื่อได้ทูลพระเนตรรายละเอียดที่เราเขียนส่ง ก็ทรงพอพระทัย ไม่นานนักจึงได้รับข่าวดีว่า ทรงรับเข้าเป็นอาจารย์ วิชาแรกที่ทรงมอบหมายให้สอนคือ วิชาวรรณคดีฝรั่งเศส”

ความเอาพระทัยใส่ต่อคณาจารย์ที่ต้องร่วมงานกันอย่างใกล้ชิด ยังเป็นภาพที่ตราตรึงใจเรื่อยมา อาจารย์เล่าว่า ทรงมีความเป็นครูที่สมควรเป็นแบบอย่าง สำหรับแวดวงคณาจารย์ผู้สอนภาษาฝรั่งเศส ทรงมีความรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งในภาษาฝรั่งเศสที่มีความละเอียดอ่อน ทรงสามารถถ่ายทอดให้นักศึกษาเข้าใจอย่างชัดเจน

แม้แต่เวลาที่อาจารย์ตรวจการบ้าน ก็ทรงดูแลและสอนให้เราเป็นครูที่ดี ทรงริเริ่มให้มีการจัดสร้างแบบทดสอบจัดระดับความรู้ภาษาฝรั่งเศส เพื่อจัดแบ่งความสามารถทางภาษาของนักศึกษา ให้เอื้อต่อการจัดกลุ่มและพัฒนาการศึกษาอย่างเหมาะสมต่อไป นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสมาคมผู้สอนภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นศูนย์รวมกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษาฝรั่งเศสต่อเนื่องมาจนถึงวันนี้

“การสอนให้ทำงานเป็นทีม เป็นสิ่งที่พระองค์ทรงปลูกฝัง เพราะสำคัญมากต่อการสอนวิชาด้านภาษา เนื่องจากในแต่ละระดับสาขาที่สอนและในแต่ละระดับชั้นปี จะต้องมีความเกี่ยวข้องกัน ถึงวันนี้ก็ยังคิดถึงอยู่ เพราะไม่ค่อยได้สัมผัสบรรยากาศแบบนั้นแล้ว ซึ่งพระองค์จะให้คำปรึกษาหารือถึงแนวทางการสอน ทรงให้ข้อแนะนำคณะอาจารย์อย่างใกล้ชิด เพื่อวางแผนการสอนกันก่อน ถือเป็นรูปแบบการสอนในอุดมคติเลย”

ไม่เพียงแต่การทุ่มเทพระองค์เพื่อพระกรณียกิจด้านการสอน อาจารย์ยังซาบซึ้งในน้ำพระทัยอันกว้างขวางของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ในชีวิตส่วนตัวด้วย เช่นครั้งหนึ่งเมื่อพระองค์ทรงทราบว่

อาจารย์ยังขาดประสบการณ์การสอน จึงทรงมีพระเมตตาประทานทุนเพื่อให้อาจารย์ไปศึกษาในหลักสูตร การสอนภาษาฝรั่งเศสให้แก่คนต่างชาติที่ประเทศฝรั่งเศส ทำให้อาจารย์ได้มีโอกาสเดินทางไปอยู่กับสามี ซึ่งกำลังศึกษาต่ออยู่ที่ประเทศนั้นด้วย

“นอกจากจะทรงสนับสนุนเรื่องทักษะด้านการสอนของเรา เพื่อเป็นอาจารย์ที่ดีแล้วยังทรงห่วงใย ถึงชีวิตครอบครัว ทรงมีรับสั่งว่า การเข้ารับทุนครั้งนี้จะทำให้เราได้ไปอยู่พร้อมหน้ากับครอบครัว และได้ เรียนวิชาครู ซึ่งเรากียังไม่มีโอกาสได้เรียนมาก่อน นับเป็นความอาทรส่วนพระองค์ที่มีต่อครอบครัวของ เราด้วย”

โต๊ะทรงงานที่ถูกจัดเป็นระเบียบเรียบร้อย

อุบล สวัสดิ์มนตรี ลูกจ้างประจำคณะศิลปศาสตร์ หรือ ป้าอุบล ข้าราชการและผู้ดูแลห้องประทับ เป็นอีกผู้หนึ่งซึ่งรับใช้ใกล้ชิดสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ โดยทุกเรื่องราวของช่วงชีวิตในขณะที่พระองค์ ทรงเป็นพระอาจารย์ ยังอยู่ในความทรงจำของคุณป้ามาตลอดเวลา 35 ปีของชีวิตการทำงาน

ป้าอุบลเล่าว่า เมื่อรู้ว่าตัวเองซึ่งเป็นคนบ้านนอก จะได้รับใช้ใกล้ชิดพระองค์ก็รู้สึกประหม่า วันแรกที่ต้องเข้าถวายตัว ทรงรับสั่งถามว่า “ชื่ออุบลไหม๊ย ที่จะมาอยู่และทำงานกับฉันแทนคนเก่า” จากนั้นก็ทรงมีรับสั่งถามถึงเรื่องครอบครัวอย่างเอาพระทัยใส่ จนทำให้ป้าอุบลเกิดความอบอุ่นใจและหาย ประหม่า

ตลอดระยะเวลา 12 ปีที่ป้าอุบลมีโอกาสถวายการรับใช้นั้น ทำให้รับทราบว่าเจ้านายพระองค์นี้มี พระจริยวัตรที่เรียบง่าย ไม่มีพิธีรีตอง ทุกเช้าที่พระองค์เสด็จมาทรงงาน ป้าอุบลจะต้องถวายเครื่องดื่มใน ถ้วยที่แสนจะธรรมดา หากยังไม่สอนจะทรงโปรดน้ำเปล่า และถ้าทรงสอนกลับมาแล้วก็เป็นน้ำส้ม หรือไม่ก็โอเลี้ยง ซึ่งภายหลังป้าอุบลก็จะเปลี่ยนมาถวายน้ำส้มคั้นเพื่อสุขภาพให้พระองค์ ซึ่งก็ทรงโปรด

สำหรับพระอิริยาบถช่วงพักกลางวัน ป้าอุบลเล่าว่า หากวันไหนที่ทรงมีภารกิจต้องทำต่อเนื่อง ก็ จะไม่เสด็จฯ เสวยกลางวันข้างนอก แต่จะทรงประทานเงินให้ไปซื้อ ส่วนเมนูทรงโปรดของพระองค์ มี 2 เมนู คือ ราดหน้าเนื้อ และส้มตำปูที่รสไม่จัด

“พระองค์ท่านจะเสวยอาหารหมดจานทุกครั้ง ทรงเป็นพระชิตาที่ได้รับการปลูกฝังนิสัยความพอเพียงจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาอย่างดี จนเราเองก็ได้นำมาเป็นแบบอย่างในเรื่องนี้ด้วย ทรงรู้คุณค่าของอาหาร คุณค่าของของใช้ สังเกตได้จาก ทรงโปรดให้ซื้อของในร้านค้าที่มีลดราคา หรือถ้าไม่ลดก็ต้องมีของแถม”

ความผูกพันในฐานะเจ้านายและผู้รับใช้ใกล้ชิด ยิ่งทำให้ป้าอุบลได้สัมผัสถึงความมีพระเมตตาของพระองค์อีกมากมายในชีวิต เช่นวันขึ้นปีใหม่ของทุกปี จะประทานของขวัญ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเงินจำนวนหนึ่ง สำหรับให้ป้าอุบลใช้เป็นทุนการศึกษาให้ลูกๆ

“พระองค์ทรงห่วงใยถึงครอบครัวของป้าด้วย จำได้ว่าปี 2526 น้ำท่วมที่บ้านป้าจนถึงเอว ทรงมีรับสั่งถามไถ่ด้วยความห่วงใย เพราะน้ำที่บ้านท่วมเป็นเดือนแล้ว แต่น้ำก็ยังไม่ลด หลังจากที่ทูลพระองค์ไป ปรากฏว่าพอตื่นเช้าขึ้นมา น้ำลดลงอย่างเหลือเชื่อ เพราะในหลวงท่านเสด็จไปแถวบ้าน (ชนบุรี-ปากท่อ) ทรงมีพระดำริให้เปิดเขื่อนระบายน้ำ พอมาทำงานพระองค์ก็ทรงถามเราก็ตอบไปว่า พอทูลฝ่าบาทไป 2 วันน้ำแห้งแล้ว พระองค์ท่านก็ยิ้มๆ ไม่ทรงรับสั่งอะไร”

อีกเรื่องหนึ่งที่ป้าอุบลบอกว่าเป็นเหตุการณ์ที่ตื่นเต้นระทึกใจเมื่อช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ขณะที่กลุ่มกระหังแดงกำลังยกพวกบุกเข้ามายึดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นเวลาที่พระองค์กำลังสอนนักศึกษาอยู่ ป้าอุบลต้องรีบไปทูลให้ท่านเสด็จออกจากธรรมศาสตร์โดยเร็วที่สุด

“ตอนที่ป้ามาบอกพระองค์ให้รีบเสด็จออกจากธรรมศาสตร์โดยเร็ว พระองค์ก็ลังเลแล้วบอกว่า... ไปก็ไป... แล้วก็ทรงหันไปบอกนักศึกษาว่าอุบลมาตามฉันแล้ว และให้ทุกคนรีบกลับบ้าน”

แม้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ จะไม่ได้ทรงงานที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาเป็นเวลานานแล้ว แต่ป้าอุบลก็ยังได้มีโอกาสเข้าเฝ้าพระองค์เป็นครั้งสุดท้าย เมื่อคณะศิลปศาสตร์เป็นเจ้าภาพร่วมกับมูลนิธิโรคไต จัดเลี้ยงถวายเนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 80 พรรษา

“ครั้งนั้นป้าได้เข้าเฝ้าฯ และทูลถามท่านว่าทรงจำห่มมฉันได้มั๊ยเพคะ พระองค์ท่านรับสั่งว่าจำได้ แต่นึกชื่อไม่ออก ป้าก็บอกว่าชื่อ อุบล เพคะ แล้วท่านทรงรับสั่งตอบกลับมาว่า อุบล ดีใจเหลือเกินที่เธอมา นอกจากนี้ พระองค์ท่านยังแนะนำป้ากับคนอื่นๆ ในที่นั้นว่าป้าเป็นคนสำคัญของฉัน ฉันไปทำงานก็ได้เขามาช่วยดูแลฉัน ”

ในเดือนกันยายนนี้ป้าอุบลจะครบเกษียณอายุราชการแล้ว เมื่อถามว่าตลอดการทำงานให้กับคณะศิลปศาสตร์มา 35 ปีนั้น สิ่งทีภาคภูมิใจที่สุดในชีวิตคือ การได้มีโอกาสรับใช้ใกล้ชิดสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

โครงการสอนการอ่านแก่เด็กเล็กในชั้นเตรียมความพร้อมทั่วประเทศ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มิได้ทรงสนพระทัยการศึกษาเฉพาะระดับอุดมศึกษาเท่านั้น หากทรงคำนึงถึงความสำคัญของการศึกษาระดับต้นว่าเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป ดังนั้น เมื่อมูลนิธิสมาคมนิสิตเก่าเตรียมความพร้อมประเทศไทยในพระอุปถัมภ์ของพระองค์ จัดตั้งโครงการสอนการอ่านแก่เด็กเล็กในชั้นเตรียมความพร้อมทั่วประเทศ พระองค์ได้ประทานความช่วยเหลือ โดยทรงรับเป็นผู้ดำเนินการทดลองการใช้อุปกรณ์การ

เรียนของมูลนิธิ โดยทรงนำไปทดลองใช้ในระหว่างการเดินทางเสด็จ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จเยี่ยมและสงเคราะห์ราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดารของจังหวัดต่างๆ เกือบทั่วประเทศ ทรงประเมินผล อุปกรณ์ วิเคราะห์ และแนะนำข้อแก้ไขจนแล้วเสร็จตามโครงการ

รัฐบาลฝรั่งเศสถวายอิสริยาภรณ์อันทรงเกียรติสูงสุด "กรองด์ ออฟฟิซิเยร์"

ด้วยทรงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่และสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทย รวมทั้งยังทรงมีไมตรีจิตอันต่อเนื่องแก่ประเทศฝรั่งเศสเสมอมา ทำให้ทางการฝรั่งเศสโดยประธานาธิบดี นิโกลาส์ ซาร์โกซี ได้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายอิสริยาภรณ์ชั้น กรองด์ ออฟฟิซิเยร์ เดอ ลา เลฌียง ดอนเนอร์ แต่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อเวลา 11.00 น. ของวันที่ 25 ธันวาคม 2550¹⁹ โดยนายโลรองต์ บิลี เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ในฐานะผู้แทนนายนิโกลาส์ ซาร์โกซี ประธานาธิบดีแห่งฝรั่งเศส เดินทางประกอบพิธีทูลเกล้าฯ ถวายอิสริยาภรณ์อันทรงเกียรติสูงสุดของประเทศฝรั่งเศส "ลาเลฌียง ดอนเนอร์" ระดับ "กรองด์ ออฟฟิซิเยร์" แต่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ โดยมีท่านผู้หญิงทัศนาวลัย ศรสงคราม พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ เป็นผู้แทนพระองค์รับมอบ

นายโลรองต์ กล่าวสดุดีว่า ข้าพเจ้ารู้สึกยินดี และเป็นเกียรติที่ประธานาธิบดีแห่งประเทศฝรั่งเศส ได้ทูลเกล้าฯ ถวายอิสริยาภรณ์ "ลาเลฌียง ดอนเนอร์" ระดับ "กรองด์ ออฟฟิซิเยร์" เพื่อแสดงให้เห็นประจักษ์ว่า ประเทศฝรั่งเศสตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญยิ่ง และสนับสนุนการเรียนการสอนในประเทศไทย รวมทั้งทรงมีไมตรีจิตอันต่อเนื่องกับประเทศฝรั่งเศสเสมอมา ช่วงเวลาที่ยากลำบาก ข้าพเจ้าขอโน้มเกล้าฯ ถวายพระพร ขอแสดงความสำนึกในพระกรุณาธิคุณ และถวายพระพรเพื่อเป็นกำลังใจแด่ใต้ฝ่าพระบาท

¹⁹ หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 03 มกราคม พ.ศ. 2551 ปีที่ 30 ฉบับที่ 10890 หน้า 26.

สำหรับเครื่องอิสริยาภรณ์อันทรงเกียรติสูงสุดของประเทศฝรั่งเศส "ลาล็องดอง ดอนเนอร์" เป็นตระกูลอิสริยาภรณ์ที่จักรพรรดินโปเลียนที่ 1 ทรงสร้างขึ้นเมื่อค.ศ.1802 เพื่อมอบให้กับยกย่องเกียรติคุณของทหาร หรือพลเรือนชาวฝรั่งเศส ที่ประกอบคุณประโยชน์และสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศฝรั่งเศส จนเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน สำหรับชาวต่างประเทศ จะมอบให้แก่ประมุข รัฐบุรุษ บุคคลสำคัญที่ประกอบคุณงามความดี และมีส่วนช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศฝรั่งเศสและประเทศของตน

อิสริยาภรณ์ "ลาล็องดอง ดอนเนอร์" ที่ประธานาธิบดีแห่งประเทศฝรั่งเศส มอบแก่ผู้ทรงเกียรติคุณ แบ่งออกเป็น 5 ลำดับชั้น สำหรับชั้นที่ 1 "กรองด์ครัวร์ซ์" (Grand Croix) และชั้นที่ 2 เรียกว่า "กรองด์ออฟฟิเชียลเยร์" (Grand Officier) โดย 2 ลำดับนี้จะมอบให้เฉพาะบุคคลสำคัญระดับประมุขของประเทศเท่านั้น ผู้ที่ได้รับแล้ว อาทิ เจ้าชายอัลเบิร์ตแห่งโมนาโก ประธานาธิบดีอับดุลยวาตแห่งประเทศเซเนกัล และพระบาทสมเด็จพระบรมนาถนโรดม สีหมุนี แห่งราชอาณาจักรกัมพูชา และลำดับต่อมาเป็นลำดับที่ 3 คือ กอมมองเดอ์ (Commandeur) ลำดับนี้เมื่อเดือนตุลาคม 10 ปี ประธานาธิบดีแห่งฝรั่งเศส เคยทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา มาแล้วครั้งหนึ่ง ลำดับที่ 4 "ออฟฟิเชียลเยร์" (Officier) และลำดับที่ 5 "เชอวาลิเยร์" (Chevalier)

ส่งเสด็จสู่สวรรคาลัย

เช้าวันพุธที่ 2 มกราคม 2550 เป็นวันที่ประชาชนชาวไทยทั้งชาติ ต้องโทมัสโสภโศกเศร้าอาดูรยิ่ง เมื่อได้รับทราบประกาศสำนักพระราชวัง ความว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้เสด็จประทับรักษาพระอาการประชวร ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติโรงพยาบาลศิริราช ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2550 ตามที่สำนักพระราชวังได้แถลงให้ทราบเป็นระยะแล้วนั้น แม้คณะแพทย์ได้ถวายการรักษาอย่างใกล้ชิดจนสุดความสามารถ พระอาการประชวรได้ทรุดลงตามลำดับ และสิ้นพระชนม์เมื่อเวลา 02.54 น. วันที่ 2 มกราคม 2551 รวมพระชันษา 84 ปี (ประสูติเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2466 ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ - สิ้นพระชนม์เมื่อวันพุธที่ 2 มกราคม 2551 ณ โรงพยาบาลศิริราช)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สำนักพระราชวังจัดการพระศพ ถวายพระเกียรติสูงสุดตามราชประเพณี ประดิษฐานพระศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาทในราชสำนักไว้ทุกข์ถวายมีกำหนด 100 วัน ตั้งแต่วันสิ้นพระชนม์เป็นต้นไป

นับเป็นความสูญเสียและอาลัยยิ่งของประชาชนชาวไทย ในการจากไปของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ครั้งนี้ เป็นความอาลัยที่เกินกว่าจะยกคำใดๆ มากกล่าวอ้างไว้ ณ ที่นี้ได้ ประชาชนทุกหมู่เหล่า รัฐบาล องค์กรต่างๆ ได้แสดงความอาลัยในการจากไปของพระองค์ท่านอย่างสูงสุด โดยรัฐบาลได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ความว่า รัฐบาลได้รับทราบด้วยความโทมนัสอย่างยิ่ง และได้พิจารณาเห็นว่าโดยที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ มีพระมหากรุณาธิคุณใหญ่หลวงต่อพสกนิกรชาวไทยตลอดมา จึง

กำหนดให้สถานที่ราชการ รัฐวิสาหกิจ และสถานศึกษาทุกแห่ง ลดธงครึ่งเสา มีกำหนด 15 วัน ตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม 2551 เป็นต้นไป และให้ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ทั่วประเทศ มีกำหนด 15 วัน ตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม 2551 เป็นต้นไป

นางจรรยาพร ธรณินทร์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า เป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของพลกนิกรชาวไทย โดยเฉพาะวงการศึกษานี้ เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงมีพระอุปการะคุณต่อวงการศึกษานอกเหนือจากทรงเป็นนักภาษาศาสตร์โดยเฉพาะภาษาฝรั่งเศส ทรงเป็นพระอาจารย์และเป็นนายกสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสฯ ซึ่งการเรียนภาษาฝรั่งเศสในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาในชั้นต้นยังเพียงพออยู่มาก เพราะคนไทยนิยมเรียน แต่ต่อมามีความนิยมเรียนฝรั่งเศสลดน้อยลง จนเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ได้เดินทางมากระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอให้ช่วยฟื้นฟูการสอนภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทย จึงสามารถกล่าวได้ว่าการพัฒนาภาษาฝรั่งเศสยุคเริ่มต้น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ คือ องค์อุปถัมภ์การสอนภาษาฝรั่งเศสในประเทศไทย นับได้ว่า “ทรงเป็นต้นแบบความเป็นครู”

นายนิโกลาส์ ซาร์โกซี²⁰ ประธานาธิบดีของฝรั่งเศส ได้มีสาส์นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงความไว้อาลัยอย่างสุดซึ้งต่อการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ โดยเนื้อความในสาส์น ระบุว่า

“ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกโศกเศร้าและสะเทือนใจอย่างยิ่ง ในนามของรัฐบาลฝรั่งเศส และประชาชนฝรั่งเศส ขอแสดงความเสียใจแต่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วยความจริงใจ และขอเป็นกำลังใจให้แก่พระบรมวงศานุวงศ์ รวมถึงประชาชนชาวไทยในช่วงโศกเศร้าอาดูรดังกล่าว

ประเทศฝรั่งเศสจะไม่ลืมบทบาทที่สำคัญยิ่งของพระองค์ ในการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมฝรั่งเศสในประเทศไทย เช่นเดียวกับที่ได้ทรงอุทิศพระองค์เพื่อช่วยเหลือด้านการแพทย์ การศึกษา และด้านวัฒนธรรมแก่ผู้ด้อยโอกาส พระองค์ทรงแสดงแบบอย่างให้เห็นถึงกำลังใจที่มุ่งมั่นและกล้าหาญ ขันติธรรม และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตลอดช่วงที่ทรงมีพระชนม์ชีพอยู่

ข้าพระพุทธเจ้าขอแสดงความเสียใจอีกครั้งหนึ่ง ควรสมควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ กระหม่อม”

นายมาร์เซล และนางโมนิก้า ลอเรอดี สองสามีภรรยาชาวเมืองนีซ สาธารณรัฐฝรั่งเศส กล่าวว่า เมื่อ 15 ปีที่แล้วตนกับภรรยา ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ในงานเลี้ยงประจำสถานทูตฝรั่งเศส และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ มีพระปฏิสันถาร ด้วยภาษาฝรั่งเศสอย่างไม่ถือพระองค์ “พระดำรัสได้เหมือนคนฝรั่งเศส จนผมประหลาดใจมาก และประทับใจไม่รู้ลืม ซึ่งทุกๆ ปี ผมกับภรรยา จะมาเที่ยวเมืองไทยเป็นประจำอยู่แล้ว พอทราบข่าวการสิ้นพระชนม์ก็รีบมาถวายสักการะพระศพทันที และเมื่อเห็นภาพคนไทยจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์มากมายอย่างนี้ ผมรู้สึกซาบซึ้งใจมาก จนพูดไม่ถูกเลย”²¹

²⁰ ผู้จัดการออนไลน์. <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=951000000583> ค้นคืนเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2551.

²¹ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก. วันที่ 11 มกราคม 2551 ปีที่ 7 ฉบับที่ 2274, หน้า 12.

นายแบร์นาร์ ลอแร็ง ชาวฝรั่งเศส ผู้อำนวยการบริษัทลอโรไทย ในฐานะผู้ที่เคยถวายงานสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กล่าวว่า “เคยถวายงานมานานถึง 11 ปี และเคยจัดคอนเสิร์ตถวายมาแล้วประมาณ 20 ครั้ง รู้สึกประทับใจในพระองค์มาก เมื่อสิ้นพระชนม์ ประเทศฝรั่งเศสได้มีการลดธงครึ่งเสาเพื่อไว้อาลัย พระองค์เป็นคนที่ชาวฝรั่งเศสรัก มีส่วนในการผลักดันดนตรีคลาสสิกของไทยให้พัฒนามาตรฐานในระดับโลก เป็นครูสอนภาษาฝรั่งเศส ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและฝรั่งเศสใกล้ชิดมากขึ้น ทั้งการให้เด็กด้อยโอกาสได้พัฒนาทักษะทางด้านดนตรี ประเทศไทยมีนักเปียโนที่มีความสามารถมากขึ้น พระองค์ทรงมีพรสวรรค์ ชื่นชอบศิลปะ ทั้งดนตรี และการแสดง รู้สึกเสียใจกับการสูญเสียในครั้งนี้มาก พระองค์ ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีของชาวฝรั่งเศส อุทิศตนให้กับงานด้านการกุศล ก่อนที่จะสิ้นพระชนม์ ประเทศฝรั่งเศสได้มอบพระอิสริยยศสูงสุดให้พระองค์ และเชื่อว่าคงมีชาวฝรั่งเศสอีกมากที่อยากจะทำอะไรเพื่อพระองค์ เป็นการรำลึกถึง”²²

ไม่เพียงแต่ตัวอย่างที่ยกมากล่าวอ้างไว้นี้เท่านั้น ที่ได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่าชาวไทย ทั้งมวล ตลอดจนชาวต่างชาติ ที่อาลัยต่อการจากไปของพระองค์ท่านในครั้งนี้ สื่อต่างชาติหลายฉบับ ทั้ง โทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต ได้รายงานข่าวถึงการจากไปของพระองค์ท่าน และยกย่องพระกรุณาธิคุณที่ทรงอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน รวมทั้ง ยกย่องพระเกียรติคุณ พระอัจฉริยภาพของพระองค์ท่านในด้านต่างๆ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงบำเพ็ญแก่แผ่นดินไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระอนุสรณ์ถึงสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งสิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 2 มกราคม พุทธศักราช 2551 ว่า เป็นสมเด็จพระโสทรเชษฐภคินี ที่ทรงเคารพนับถือ ในฐานะที่ทรงมีอุปการคุณมาแต่ต้นหลัง อีกทั้งทรงพระคุณแก่บ้านเมืองเป็นอเนกปริยาย เป็นที่ประจักษ์แก่ตาแก่ใจของมหาชนทั่วไป เมื่อเสด็จสิ้นพระชนม์ เป็นเหตุให้พระองค์และประชาชนทุกชนชั้น อาลัย ระลึกถึงพระคุณเป็นอันมาก ทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ พระองค์นั้น ทรงพระเกียรติคุณ เป็นที่เชิดชูแห่งพระราชวงศ์ ควรได้รับพระเกียรติยศใหญ่ยิ่ง โดยอนุโลมตามโบราณราชประเพณี จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานจัดเสด็จจร 7 ชั้น ทางกันพระโกศ พระราชทานเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติยศให้ปรากฏสืบไป ประกาศ ณ วันที่ 9 มกราคม พุทธศักราช 2551 เป็นปีที่ 63 ในรัชกาลปัจจุบัน

บทส่งท้าย

เป็นที่ประจักษ์แก่ปวงพสกนิกรชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผู้อยู่ในแวดวงการศึกษาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสแล้วว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเป็นนักอักษรศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญ ทรงเป็นผู้วางรากฐานทางการศึกษาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสในประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรือง เป็นที่รู้จักและยอมรับในระดับนานาชาติตราบเท่าปัจจุบัน ทรงเป็นขัตติย

²² <http://www.rsssthai.com/reader.php?l=local&r=9883> ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551.

นารีผู้ทรงคุณวุฒิและเปี่ยมด้วยพระเมตตา มีพระปรีชาสามารถเป็นเลิศในไพรัชภาษาได้ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการศึกษาในประเทศไทย ด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างสูงทรงเป็นที่เคารพยกย่องของบรรดาครู อาจารย์สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศสของสถาบันการศึกษาต่างๆ ในฐานะที่ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญการสอนสาขาวิชานี้ และทรงอุทิศพระองค์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการสอน ให้เจริญก้าวหน้าตลอดมา ทรงบำเพ็ญพระองค์ใน พระราชสถานะครูฐานียบุคคลเป็นแบบอย่างอันประเสริฐ ได้รับการเฉลิมพระเกียรติคุณในวงวิชาการเป็นแบบอย่างให้ผู้เจริญรอยตาม มาอย่างต่อเนื่อง²³ พสกนิกรชาวไทยทุกท่านสามารถร่วมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านได้ทางเว็บไซต์โครงการเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ www.hrh84yrs.org และน้อมจิตอันเป็นกุศลส่งเสด็จพระองค์ท่านสู่สวรรคาลัย และร่วมใจกันทำความดีเจกเช่นที่พระองค์ท่านได้ทรงปฏิบัติมา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระองค์ท่าน เหนือสิ่งอื่นใด สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จะทรงสถิตในดวงใจไทยทุกดวงตราบนิจนิรันดร์

²³ http://www.msnt.com/msn/news/live/articles_hn.aspx?id=183559&ch=hn ค้นคืนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551.